

להיות לרגע אחד מגדולי האומה

Category: כי תשא, שמות

אמנם לא נהיה כמו משה רבנו, אבל ישנם רגעים בהם אנו צריכים לשאוב כוח והשראה מהצדיקים ולנהוג כמותם ברגעים קריטיים בחיים.

הדילמה של הרב פירון

החוק הרשמי בישראל הוא שיום השבת הוא יום המנוחה החוקי. גם בצה"ל החוק הוא שבשבתות וחגי ישראל אסור לקיים תרגילים ומבצעים צבאיים וכן נאסרת כל פעילות שהיא, שכן זהו יום המנוחה הרשמי במדינה.

לצבא בישראל יש רבנות צבאית שהיא ממנה רבנים לכל גדוד. תפקידם של הרבנים הללו להעניק שירותי דת לכל חייל המעוניין בכך. מעל כולם עומד הרב הצבאי הראשי שהוא אחראי על כל ענייני הדת בצבא.

בתקופת מלחמת יום הכיפורים כיהן כהרב הצבאי הראשי הרב מרדכי פירון. היו לו יחסים מצוינים עם כל צמרת הצבא ועם שר הביטחון משה דיין, והוא קיים עם כולם יחסי חברות והערכה הדדיים.

יום אחד הודיעו לו שהם עומדים לקיים פעילות כלשהי הכרוכה בחילול שבת, אבל הם מציעים לו שלא להתערב אלא להעלים עין ולא לעורר מהומה. הוא היה שרוי בדילמה רצינית מאד; מצד אחד המצפון שלו אמר לו שבתור הרב הראשי הוא חייב להרים קול זעקה ולנסות לעצור את חילול השבת. מצד שני, ייתכן שנכון יותר להעלים עין ולא לקלקל את היחסים המצוינים שנקמו לו עם מנהיגות הצבא. ככלות הכל, הוא זקוק לשיתוף פעולה שלהם כדי לנהל את כל חיי הדת של הצבא.

באותה עת הוא ביקר בארצות הברית וזכה ליחידות אצל הרבי. למרות שהוא לא שיתף איש בדילמה שלו, הוא חש צורך לשתף את הרבי בלבטיו ולשאול כיצד עליו לנהוג במקרה זה; האם להתעלם מהסיפור הזה או להישמע לצו מצפונו ולעורר מהומה במדינה.

האמת של רבי אליעזר

הרבי הביט בו בעיניו ושאל אותו: האם אתה מכיר את הסיפור על רבי אליעזר הגדול? הרבי התכוון לסיפור התלמודי המפורסם על רבי אליעזר בן הורקנוס שהיה מגדולי התנאים בדור שלאחר החורבן. התנאים התרכזו אז בעיר יבנה שבה הלך ונבנה בית מדרש של התנאים ובו

נקבעו הלכות רבות באופן של "נמנו וגמרו", כלומר: הולכים לפי הרוב. במידה וישנה הלכה שהיא עמומה ולא ברורה, מעלים את הדיון בבית המדרש ולאחר הדיון נקבעת ההלכה לפי דעתם של רוב התנאים.

מסופר במסכת בבא מציעא (נט, ב) על דיון שהתקיים בבית המדרש לגבי תנור מסוג מסויים, האם הוא מקבל טומאה או לא. רבי אליעזר טען שהתנור טהור ואילו חכמים טענו שהוא טמא. באותו יום ² מספרת הגמרא ³ רבי אליעזר ניסה לענות את כל התשובות שבעולם, אבל הוא לא הצליח לשכנע את רוב התנאים בבית המדרש בצדקת שיטתו.

לאחר מכן הוא ניסה לשכנע אותם באמצעות הכוחות העל-טבעיים שהיו לו. "אמר להם אם הלכה כמותי חרוב זה יוכיח, נעקר חרוב ממקומו מאה אמה". והם עדיין לא השתכנעו, "אמרו לו אין מביאים ראיה מן החרוב". במילים פשוטות: לא הצליח לשכנע אותנו בצדקת דרכך באמצעות מעשה ניסים. אך הוא ניסה לעשות ניסים נוספים עד שאמר "כותלי בית המדרש יוכיחו, היטו כותלי בית המדרש ליפול", וגם הנס העל-טבעי הזה לא שכנע את החכמים לזו מדבריהם.

ואז אמר רבי אליעזר: "מן השמים יוכיחו, יצאתה בת קול ואמרה מה לכם אצל רבי אליעזר שהלכה כמותו בכל מקום". כלומר, מן השמים הסכימו שההלכה כמותו. "עמד רבי יהושע על רגליו ואמר לא בשמים היא ⁴ שכבר נתנה תורה מהר סיני אין אנו משגיחין בבת קול שכבר כתבת ⁵ אחרי רבים להטות". רבי יהושע אמר שהתורה ניתנה בהר סיני לבני אדם עם חוקים והגדרות ברורות כיצד יש ללמוד אותה ולפסוק מתוכה. בתורה כתוב "אחרי רבים להטות" ולכן אפילו משמים אי אפשר להתערב בוויכוח שהתקיים בין החכמים.

לבסוף נפסקה הלכה כחכמים. רבי אליעזר התנגד ולא הסכים בשום אופן לקבל את הכרעת הרוב, החכמים נידו אותו והוא איבד את מקומו בבית המדרש. רבי אליעזר חזר אפוא לעירו לוד וישב שם בודד עד פטירתו.

תהיה נאמן לאמת הפנימית

הרבי פנה לרב פירון ואמר לו: את הסיפור הזה של רבי אליעזר אתה מכיר בוודאי. הוא לא היה מוכן לוותר על האמת שלו ואף שילם מחיר כבד ביותר על כך. הרבי המשיך לשאול אותו: האם אתה מכיר גם את הסיפור של עקביא בן מהללאל?

עקביא חי בתקופת בית שני, בערך בזמנם של הלל ושמאי. הוא היה גדול חכמי ישראל בתקופתו, וכפי שהעידו עליו שהוא היה הגדול ביותר "בחכמה וביראת חטא". מסופר עליו שהיה לו מחלוקת עם החכמים שבאותו דור על ארבעה עניינים בדיני קדשים וטהרות. פעם באה אליו משלחת חשובה והציעה לו הצעה שאי אפשר לסרב לה: "אמרו לו עקביא חזור בך מארבעה דברים אלו ונעשך אב בית דין לישראל". תשנה את דעתך ונמנה אותך בתור המשנה לנשיא הסנהדרין, מספר שתיים בהנהגה (הראשון הוא הנשיא ואחריו ⁶ אב בית דין). זוהי כמובן הצעה

מפתה ביותר. אך הוא השיב להם: "אמר להן מוטב לי להיקרא שוטה כל ימי ולא לעשות שעה אחת רשע לפני המקום שלא יהיו אומרים בשביל שררה חזר בו" (משנה עדיות ה, ו).

עקביא היה מוכן לוותר על המנהיגות בישראל ושכולם יצחקו ממנו על ויתורו, העיקר שלא להיות רשע שעה אחת לפני הקב"ה. שהרי אם הוא היה מסכים לוותר על העקרונות שלו ועל האמת שלו כדי לקבל משרה כלשהי [?] הרי הוא מקבל שוחד כדי לשנות את דעתו. אבל הוא, כאמור, ויתר על המשרה הרמה והמפתה ונשאר נאמן לאמת הפנימית שלו.

אמר לו הרבי: אתה בוודאי מכיר גם את הסיפור הזה על עקביא בן מהללאל. הרב פירון אכן הכיר כמובן את הסיפורים הללו מהגמרא והבין את כוונתו של הרבי. אז הוא אמר לרבי: וכי הרבי משווה אותי לרבי אליעזר או לעקביא בן מהללאל? הלא הם היו גדולי האומה ואני בסך הכל אדם קטן שמנסה להחזיק מעמד! כיצד אפשר להשוות בינינו?!

הרבי הביט בו במבט רציני מאוד ואמר לו: "אדם צריך להלחם למען האמת שבלבו, זוהי מלחמה עם עצמו, אבל הוא עומד מול הקב"ה שהוא אלוקי האמת".

אותו רב הזדעזע למשמע הדברים שיצאו מפי הרבי. ואז הרבי הוסיף: לפעמים רואים גלים גדולים בים ונראה שעומדת להתחולל סערה גדולה, ואז לפתע הכל נרגע והים נעשה שקט והכל נשכח.

הרב הראשי לצה"ל חזר לארץ ישראל, ועם שובו אמרו לו ראשי הצבא: טוב שלא התערבת בסוגיה הזאת, שכן כל העניין כבר התבטל! (מתוך תקליטור של חברת ג'עם שהתפרסם לפורים תש"ע)

פעם בחיים תהיה משה

אנחנו קוראים בפרשת השבוע על הסיפור של חטא העגל. משה רבינו נמצא בהר סיני ואחרי ארבעים יום הוא כבר עומד לרדת בחזרה עם שני לוחות הברית. הקב"ה מספר לו את החדשות המתחוללות במחנה: "שיחת עמד", העם עשה עגל שם למטה. ואז ה' מציע למשה "ועתה אניחה לך [?] ואעשה אותך לגוי גדול" (שמות לב, י). הצעה מפתה מאד. משה רבינו יהיה אבי האומה, וכולם יהיו יוצאי חלציו. אבל משה נאמן לעקרונותיו ולאמת שלו ואומר לה': "ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא" (לב, לב). משה רבינו מסר את נפשו למען הצלת עם ישראל.

הסיפור הזה צריך לשמש לנו לימוד עד כמה צריך למסור את הנפש עבור יהודי אחר.

קורה לעתים קרובות שאדם שומע את הדברים, אך אומר לעצמו: מהי ההשוואה? וכי אני מתקרב למעמדו של משה רבינו? כיצד אפשר לצפות ממני להתנהג כפי שמשה רבינו נהג?

לפעמים אדם נדרש למחול לחברו או לבני משפחתו והוא מתקשה לעשות זאת. הרב מנסה

לשכנע אותו: ראה כיצד יוסף מחל לאחיו, אולי תיקח דוגמא ממנו. והיצר הרע מיד משיב: מה ההשוואה? וכי אני יוסף הצדיק? וכי אני בנו של יעקב אבינו? אני אדם קטן ופשוט, כיצד אפשר לתבוע ממני כזאת התנהגות אצילית?

אומר אדמו"ר הזקן בספר התניא (פרק מד): "ואף כי מי זה ואיזהו אשר ערב לבו לגשת להשיג אפילו חלק אחד מני אלף מאהבת רעיא מהימנא [משה רבינו] מכל מקום הרי אפס קצהו ושמץ מנהו מרב טובו ואורו מאיר לכללות ישראל בכל דור ודור".

בכל יהודי ישנו ניצוץ של משה רבינו. אמנם לא מצפים מכל אחד שיהיה משה רבינו, אבל פעם אחת בחיים אתה יכול להיות כמו משה רבינו. פעם אחת בחיים אפשר למחול לשני כפי שיוסף הצדיק נהג עם אחיו ומחל להם. אי אפשר לבקש זאת כל יום, אבל לרגע אחד בוודאי תוכל להיות כמו יוסף הצדיק.

כולנו מסכימים שאנחנו לא עומדים ולא אוחזים בדרגתו של עקביא בן מהללאל או בדרגתו של רבי אליעזר. אבל לפעמים באה הזדמנות אחת שבה אנחנו שרויים בדילמה כיצד ראוי לנהוג. עלינו לעמוד על האמת שלנו ועל העקרונות המוצקים של תורתנו, כמו עקביא וכמו רבי אליעזר. לרגע אחד אנחנו יכולים ☐ ואף צריכים ☐ לנסות להיות כמו אותם ענקים שהתורה מספרת לנו עליהם.